

Komentar Zelene akcije na Nacrt strategije gospodarenja otpadom Republike Hrvatske

Zelena akcija podržava izradu Nacrta strategije gospodarenja otpadom RH kao jedan od koraka prema rješavanju dugogodišnjih problema koji postoje na ovom području. Približavanje Europskoj uniji je jedinstvena prilika da se napravi značajan napredak na području gospodarenja otpadom i uspostavi održivi sustav koji ujedno neće zahtijevati prevelike troškove. Nacrt strategije jasno navodi da izbjegavanje nastajanja i gospodarenje otpadom ne predstavlja samo upravljanje onim što odbacujemo, već i očuvanje vrijednih prirodnih resursa i energije, tako da izazov pred kojim se Hrvatska nalazi je ne samo izbjegavanje nastajanja otpada, već i upotreba korisnih materijala koji primjerice ostaju u građevinskom i šumarsko-drvenom otpadu, a koji su do sada završavali na deponijama s ostalim vrstama otpada. Strategijom je također učinjen znatan napredak, u usporedbi s prethodnom strategijom iz 2003. god. kroz klasifikaciju pojedinih tokova otpada, procjenu postojećeg stanja i ciljeva i mjera koje će se poduzeti za svaki tok otpada pojedinačno. Međutim, **Zelena akcija smatra da u Strategiji ima i propusta, te tražimo da se oni isprave kako bi se uvelo sustavno i održivo gospodarenje otpadom u skladu s relevantnim EU smjernicama.**

Glavna primjedba na Nacrt strategije je da, **iako se više puta referira na poštivanje hijerarhije gospodarenja otpadom u cilju izbjegavanja (smanjenja nastajanja) otpada, vrednovanja i odlaganja, nigdje se ne navode jasni ciljevi i rokovi koji se žele postići za smanjenje nastajanja otpada.** Bez takvih konkretnih rokova i ciljeva Strategija će ostati mrtvo slovo na papiru i vjerojatno se neće značajno smanjiti količina otpada koji dolazi na odlagališta. Osim sadržaja, upitan je i proces donošenja Strategije, koja je izrađivana bez šire stručne javnosti i ikakve javne rasprave, te je dostupna javnosti tek prilikom upućivanja u Sabor RH.

SPALIONICE KOMUNALNOG OTPADA NISU ALTERNATIVA ODLAGALIŠTIMA

U odjeljku 1.4. **Europski trendovi u gospodarenju otpadom**, navodi se velika učinkovitost termičke obrade otpada prema iskustvu triju zemalja: Danske, Slovenije i Austrije, te njeni nedostaci: “otpor među stanovništvom i nevoljkost političara da podrže taj proces!” Zelena akcija smatra međutim da nedostatak termičke obrade otpada je prvenstveno u tome što predstavlja opasnost po zdravlje ljudi i okoliš, posebice imajući u vidu neučinkovitost kontrole i nadzora u Hrvatskoj. Spaljivanjem se povećava toksičnost otpada, ne potiče izbjegavanje otpada jer se spalionicama da bi mogle raditi pri određenom kapacitetu treba osiguravati stalna količina otpada za spaljivanje. K tome, produkti rada spalionice kao što su toksični pepeo i filteri spadaju

u opasni otpad koji se negdje treba odložiti, a da u Hrvatskoj još nije riješeno pitanje konačnog zbrinjavanja opasnog otpada.

U strategiji se navodi da je **vizija**-zamisao gospodarenja otpadom RH (1.5.) takozvani **bezdeponijski koncept** kojem se teži kao idealu. Smatramo da je ovakav koncept nerealan i opasan jer se postavlja pitanje da li su spalionice komunalnog otpada alternativa deponijama. Treba imati na umu da spalionice, iako rade na principu suvremenih tehnologija, emitiraju u zrak teške metale kao što su olovo, živa, kadmij i spojeve dioksina i furana koji su opasni po zdravlje i u najmanjim količinama, tako da redovito mjerenje i praćenje koncentracije ovih spojeva neće biti dostatno za zaštitu ljudskog zdravlja u okolici spalionice. Također se treba uzeti u obzir da je u Hrvatskoj praksa savim drugačija od zemalja EU i da se propisi najčešće ne poštuju, te da nema primjerenog krivičnog gonjenja ukoliko do propusta u upravljanju dođe (npr. ne mijenjaju se redovito filteri zbog uštede, pa više toksičnih plinova bude ispušteno u zrak ili se toksični pepeo neprimjereno odloži na komunalno smetište).

Smatramo da Strategija mora riješiti smanjenje količine i toksičnosti otpada, kroz razne ekonomske poticaje i zakonske mjere, poticati ponovnu upotrebu, recikliranje i kompostiranje, te sanirati postojeće deponije prema EU standardima. To znači primjenu takozvane strategije “bez otpada” (eng. zero waste), kroz koju bi se poticalo izbjegavanje, odvojeno skupljanje otpada, mehaničko/biološka obrada, kompostiranje.

NEDEFINIRANI CILJEVI I ZANEMAREN POTENCIJAL SMANJENJA KOLIČINE OTPADA

Strateški ciljevi u odjeljku 3.1. nisu jasno definirani niti jasno odražavaju hijerarhiju gospodarenja otpadom, te smatramo da bi trebalo postaviti jasne ciljeve za svaki nivo hijerarhije: izbjegavanje (smanjivanje nastajanja otpada), vrednovanje (ponovna upotreba, reciklaža, mehaničko-biološka obrada, itd.) i odlaganje, te jasno definirati mjere za ostvarenje tih ciljeva. Strateški ciljevi gospodarenja otpadom moraju obuhvatiti racionalniju upotrebu sirovina i potrošnju energije, veće korištenje sekundarnih sirovina, poticanje održive proizvodnje i potrošnje, razdvajanje ekonomskog razvitka od utjecaja na okoliš, integriranje okolišnih standarda (vezanih za otpad) u politike ostalih sektora, uvođenje širokog spektra društvenih interesa u procese planiranja.

U odjeljku 3.3.2. **Posebne mjere za ostvarenje strateških ciljeva** za cilj 2 paragraf b) Gospodarenje neopasnim otpadom, planira se projektiranje i izgradnja 1-4 energane na otpad, što se spominje više puta u dokumentu kao i pod odjeljkom 4.2.1 Komunalni otpad. Iako se pod odjeljkom 1.2.a) navodi da je osnovni princip kojim se Strategija rukovodi **poštivanje hijerarhije gospodarenja otpadom**, gdje se izbjegavanju otpada daje prioritet a spaljivanje se nalazi na dnu hijerarhijske ljestvice, planovi za izgradnju elektrana na otpad su mnogo jasnije specificirani nego ciljevi za kompostiranje, recikliranje, mehaničko-biološku obradu otpada, pa se nameće zaključak da Strategija spaljivanju komunalnog otpada daje prednost u odnosu na mjere koje se nalaze na vrhu hijerarhije gospodarenja otpadom. K tome, imajući u vidu neučinkovitost mehanizama nadzora i kontrole u Hrvatskoj i ekološki akcident iz 2002.god. vezan za rad postrojenja za termičku obradu otpada u Zagrebu (PUTO), teško je povjerovati da će nova postojenja bilo za obradu neopasnog ili opasnog

otpada ispunjavati ekološke i sigurnosne EU standarde. Nigdje se u Nacrtu strategije ne navode konkretne mjere kojim će se unaprijediti sustav nadzora i kontrole već se primjerice navodi (3.3.1. Opće mjere- par.b) da će se unaprijediti informacijski sustav i izvještavanje o otpadu, te educirati svi koji trebaju dostaviti i prikupiti podatke o količinama i sastavu otpada. Sama edukacija nije dovoljna ukoliko ne postoje stimulativne i kaznene mjere za proizvođače otpada, koji bi zbog visokih cijena zbrinjavanja otpada, posebice opasnog, mogli nastaviti s dosadašnjom praksom neprijavlivanja točnih količina i sastava otpada.

Pod posebnim mjerama za postizanje strateških ciljeva (3.3.2.) navodi se **izbjegavanje i smanjivanje količina otpada** kroz edukaciju javnosti, provođenje projekata čistije proizvodnje, unaprijeđenje sustava odvojenog skupljanja i recikliranja otpada, itd. Međutim, nisu jasno navedeni ciljevi koji se žele postići izbjegavanjem neopasnog i opasnog otpada, kao ni rokovi i metode, niti tko je odgovoran za njihovo implementiranje. Također, strategija uvođenja čistije proizvodnje bi trebala biti detaljnije objašnjena, s jasno definiranim ciljevima i ovlastima. Za unaprijeđenje sustava **odvojenog skupljanja i recikliranja otpada** (3.3.2.c) trebalo bi navesti konkretne mehanizme za postizanje ovih ciljeva, posebice kad je u pitanju otpad iz kućanstava. Stalni naglasak na informiranju i educiranju javnosti nije dovoljan ako ne postoje poticajne mjere, kao što je organizirano skupljanje materijala za reciklažu i organskog otpada do dva puta mjesečno, što se u Strategiji nigdje ne spominje. U mjerama za postizanje strateških ciljeva se također ne spominje ni povećanje broja reciklažnih dvorišta, kontejnera za odvojeno skupljanje otpada i kompostana.

K tome se naglašava da **naplatu komunalnog otpada treba obračunavati prema količini otpada, u cilju smanjenja nastajanja otpada (3.3.2.c). Premda Zelena akcija podržava uvođenje i dosljednost u naplaćivanju komunalnog otpada prema količini otpada, podsjećamo da je važećim Zakonom o otpadu (NN 178/04) ostavljen prostor za primjenu različitih kriterija naplate, što je onda u koliziji s odredbama Strategije.** Tako Članak 17.1) Zakona o otpadu RH navodi da se troškovi gospodarenja otpadom obračunavaju prema kriteriju količine i svojstvu otpada uz primjenu načela “onečišćivač plaća”, dok paragraf 2) glasi: “Iznimno od stavka 1. ovoga članka, za komunalni otpad iz kućanstava mogu se primijeniti i drugi obračunski kriteriji u skladu s propisom kojim se uređuje komunalno gospodarstvo.” **Prema tome, Zelena akcija traži usklađivanje odredaba zakona i strategije da bi se izbjegla različita tumačenja i eventualna zlouporaba/nepoštivanje propisa.**

Strategija nedovoljno naglašava potencijal **kompostiranja** i mada podržavamo cilj da do 2025.god. 65% bio-razgradivog otpada u odnosu na količine iz 1995.god. ne završi na odlagalištima komunalnog otpada, nije objašnjeno kako će se to postići, niti je jasno da li cilj od 25% za recikliranje do 2025.god. obuhvaća i kompostiranje, jer bi u tom slučaju taj postotak trebao biti veći (tablica 3.1.).

NEPRIMJERENO ZBRINJAVANJE OPASNOG OTPADA

Kad je opasni otpad u pitanju, zapanjuje nas činjenica da se kao rješenja za konačno zbrinjavanje navode cementare, spalionice i duboke bušotine za otpad iz naftnog rudarenja, a kao jedan od faktora koji otežava učinkovito gospodarenje opasnim otpadom u Hrvatskoj se navodi «NIMBY» efekt (ne u mojem dvorištu) kao da je zabrinutost javnosti neopravdana usljed

neinformiranosti i nedovoljne educiranosti. Pri tom cementare u Hrvatskoj ne ispunjavaju sigurnosne i ekološke EU standarde, za zbrinjavanje ostataka spaljivanja kao što su pepeo i filteri (koji također predstavljaju opasni otpad) još uvijek ne postoji rješenje, a naftne bušotine teško da mogu predstavljati «izolirane zamke» za opasni otpad koji će vremenom ipak «iscuriti» u okolno tlo i podzemne vode. Za otpad životinjskog porijekla 2.3.11. se navodi potreba za najmanje još tri (uz postojeći jedan) objekta otvorenog tipa za toplinsku preradu, bez identificiranja potreba i istraživanja mogućnosti za izbjegavanje ili kompostiranje ove vrste otpada. Iako EU ima utvrđen cilj za smanjenje količine opasnog otpada od 20% do 2010. u odnosu na količine iz 2000. god. Strategija ne navodi ciljeve za postizanje smanjenja količine opasnog otpada (osim za e-otpada, gume i ulja), rad na istraživanju ili unaprijeđenju ponovne upotrebe i recikliranja opasnog otpada. Nadalje, ikako se duboke bušotine navode kao rješenje samo za otpad iz naftnog rudarenja, osnovni pojmovi u Prilogu 7. obuhvaćaju i definiciju «podzemnog odlagališta»: duboko zalegnuta, izolirana, hidrodinamski cjelovita geološka zamka sedimenata koja je raskrivena dubokom bušotinom kroz koju se otpad odlaže utiskivanjem. Postavlja se pitanje da li i ostale vrste otpada, osim otpada iz rudarenja, dolaze u obzir za utiskivanje u naftne bušotine, te smatramo da bi definiciju trebalo razjasniti.

STRUKTURA DOKUMENTA

Konačno, sama struktura dokumenta bi se mogla unaprijediti tako što bi se nakon 1. Uvoda i polaznih osnova, obradili: 2.1 ocjena postojećeg stanja i 2.2. sudionici u gospodarenju otpadom, zatim 2.4. postupci gospodarenja otpadom, 2.5 gradjevine za gospodarenja otpadom, 2.6. sanacija odlagališta, pa tek onda prešlo na detaljnije izlaganje po tokovima otpada: postojeće stanje 2.3 i smjernice pod točkom 4. i na kraju 5. procjena investicija. Na taj način bi dokument bio puno pregledniji i imao logični redoslijed izlaganja.